

*Anna Dada*¹

Podatek dochodowy w Polsce a finansowanie zielonych inwestycji: wybrane aspekty prawnofinansowe

Abstrakt

Celem artykułu jest charakterystyka i ogólna ocena preferencji w podatku dochodowym dostępnych dla podmiotów podejmujących działania na rzecz ochrony środowiska. W badaniu zastosowano analizę literatury przedmiotu oraz materiałów normatywnych. Podstawowe przywileje w podatku dochodowym są dostępne w formie ulg, których skuteczność należy ocenić z perspektywy atrakcyjności dla podatników. W Polsce katalog tych preferencji jest względnie wąski. Niemniej jednak wśród nielicznych ulg podatkowych znajdują się rozwiązania, które mogą być wykorzystywane przez podmioty zainteresowane realizacją zielonych inwestycji. Warto jednak zauważyć, że oddziaływanie ekologiczne niektórych preferencji podatkowych bywa przypadkowe i niekoniecznie świadczy o prowadzeniu przemyślanej polityki ochrony środowiska. Ustawodawca powinien rozważyć wprowadzenie większej liczby preferencji podatkowych dla podmiotów proekologicznych w ramach polityki społeczno-ekonomicznej państwa. Zielone zniżki podatkowe mogą zmniejszyć ograniczenia finansowe zarówno przedsiębiorstw, jak i osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej, a także wspierać zrównoważony rozwój w obszarze ekologii.

Słowa kluczowe: podatek dochodowy, ekologizacja systemu podatkowego, polityka społeczno-ekonomiczna, polityka środowiskowa, ekologia, ochrona środowiska

Kody klasyfikacji JEL: G18, H23, H31, H32, H59

¹ Uniwersytet Opolski, Wydział Ekonomiczny, e-mail: anna.dada@uni.opole.pl, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2253-1868>

Income Tax in Poland and Financing Green Investments: Selected Legal and Financial Aspects

Abstract

The study employed an analysis of extant literature on the subject, as well as normative materials. The analysis revealed that the most fundamental income tax privileges are available in the form of reliefs, the effectiveness of which must be assessed from the perspective of attractiveness to taxpayers. In the context of Poland, it is observed that the range of available income tax preferences is relatively limited. Nevertheless, among the few tax reliefs, some solutions can be used by entities interested in implementing green investments. However, it is worth noting that the environmental impact of some tax preferences can sometimes be haphazard and is not necessarily indicative of a deliberate environmental policy. The legislator should consider introducing additional tax preferences for environmentally responsible entities as part of the state's socioeconomic policy. Green tax relief can alleviate financial constraints for both businesses and non-business individuals while also supporting green sustainability.

Keywords: income tax, greening the tax system, socioeconomic policy, environmental policy, ecology, environmental protection

JEL Classification Codes: G18, H23, H31, H32, H59

Wprowadzenie

Podatek stanowi wielowymiarowy rodzaj daniny publicznej, który wymaga złożonej analizy w wielu kategoriach, np. prawo, ekonomia, finanse, polityka, społeczeństwo. Powszechnie przyjmuje się, że podatek to: przymusowe, jednostronne, ogólne, nieodpłatne i bezzwrotne świadczenie pieniężne na rzecz państwa lub innych osób publicznoprawnych (np. samorządów). Cechy te wskazują, że podatek jest instrumentem fiskalnym, który obejmuje wiele elementów. W podjętej tematyce uwaga jest zorientowana na podatek dochodowy. Podatki od dochodu mają specyficzne cechy, które muszą być wzięte pod uwagę przy posługiwaniu się tym instrumentem fiskalnym (Owsiak, 2017: 230). Mają szczególne znaczenie dla planowania dochodów publicznych i realizacji funkcji państwa (w tym alokacji zasobów w gospodarce). W ostatnich latach coraz więcej uwagi przywiązuje się do kwestii alokacji zasobów finansowych na ochronę środowiska naturalnego. Tematyka podatków w obszarze rozwiązań ekologicznych może być szeroko rozpatrywana z perspektywy ekologizacji. Środowiskowa reforma krajowego systemu podatkowego powinna być jednym z priorytetów polityki społeczno-ekonomicznej państwa, w Polsce wdrożenie takiej

reformy może być ułatwione przez szybko rosnącą świadomość ekologiczną społeczeństwa (Jalinik et al., 2024: 19).

Koncepcja ekologizacji systemu podatkowego („zazielenienia” systemu podatkowego, ang. *greening the tax system*) polega na wprowadzeniu do systemu podatkowego rozwiązań, które nie tylko są przyjazne środowisku naturalnemu, ale jednocześnie mogą zwiększać dochody publiczne i pozytywnie oddziaływać na rozwój społeczno-gospodarczy (Cieślukowski, 2019: 158). W literaturze tematyka ta jest podejmowana przez wielu autorów. Wśród licznych sposobów (metod) ekologizacji systemu podatkowego można wyróżnić cztery podstawowe (tabela 1).

Tabela 1. Podstawowe sposoby ekologizacji systemu podatkowego

Sposób ekologizacji	Usunięcie z systemu rozwiązań szkodliwych dla środowiska	Zmiany w aktualnych podatkach i opłatach	Wprowadzenie opłat i podatków ekologicznych	Ekologiczna reforma podatkowa
Interpretacja	wykluczenie z systemu podatkowego rozwiązań niekorzystnych dla środowiska naturalnego	wprowadzenie w obowiązujących podatkach rozwiązań zachęcających do proekologicznych zachowań	spełnianie zasad polityki środowiskowej: zanieczyszczający płaci, używający zasobów płaci	częściowe lub całkowite zastąpienie obowiązujących podatków, podatkami ekologicznymi przy utrzymaniu salda budżetowego
Przykład realizacji	likwidacja preferencyjnych stawek dla produktów nieekologicznych	ulgi w podatkach zachęcające do inwestycji proekologicznych	podatki transportowe, podatki od zanieczyszczeń	zastępowanie podatkami ekologicznymi składek na ubezpieczenia społeczne
Potencjalne efekty	wzrost cen, ograniczenie konsumpcji wyrobów i usług nieekologicznych	wpływ na ochronę środowiska naturalnego	wzrost cen, zmiana struktury konsumpcji i produkcji, zgromadzenie dodatkowych dochodów na realizację celów środowiskowych	poprawa konstrukcji systemu podatkowego; wzrost dobrobytu, zatrudnienia, innowacyjności, konkurencji, wzmocnienie systemu zabezpieczeń społecznych
Skuteczność	zależna od złożoności systemu podatkowego; ograniczony wpływ na cele fiskalne, społeczne, ekonomiczne	skuteczny pod warunkiem właściwej konstrukcji i atrakcyjności stosowanych instrumentów	realizacja przede wszystkim celów środowiskowych, fiskalnych	dobrze przeprowadzona reforma osiąga cele środowiskowe, fiskalne, społeczne, gospodarcze

Źródło: opracowanie własne na podstawie Cieślukowski (2019: 158–161).

Pierwszy sposób ekologizacji, tzn. usunięcie z systemu podatkowego rozwiązań szkodliwych dla środowiska, nie jest technicznie skomplikowanym procesem, lecz uzyskana efektywność ekologiczna jest raczej ograniczona. Druga metoda – zmiany w aktualnych podatkach i opłatach ukierunkowane na uwzględnienie potrzeby ochrony środowiska – może być realizowana poprzez zastosowanie preferencyjnych stawek podatkowych dla produktów ekologicznych lub ulg podatkowych zachęcających do

inwestycji proekologicznych. Metody te posiadają pewien potencjał we wspieraniu zielonych inwestycji, jednak ich skuteczność należy ocenić z perspektywy atrakcyjności korzystania przez podatników. Według Ogonowskiej (2016: 276) stopniowe wprowadzanie ulg oraz innych preferencyjnych warunków o charakterze ekologicznym jest dobrym rozwiązaniem. Opłaty i podatki ekologiczne są kolejnym skutecznym sposobem wspierania ochrony środowiska naturalnego, natomiast mają większy stopień złożoności niż poprzednia metoda. Praktyka pokazuje, że są uciążliwe dla przedsiębiorstw nie tylko ze względu na ciężar podatkowy, lecz także ze względu na kosztowność obowiązków ewidencyjno-sprawozdawczych. Według Dziemianowicz (za: Bołtromiuk, 2021: 60) wprowadzenie podatków ekologicznych może zaszkodzić rozwojowi poszczególnych gałęzi przemysłu, pogorszeniu ich konkurencyjności zwłaszcza na rynku globalnym, szczególnie wówczas, gdy inne państwa równocześnie nie wprowadzą ekologicznej reformy podatkowej. Z kolei Ptak (2010: 76) sugeruje nawet, że można oczekiwać pewnego zahamowania zakresu stosowanych opłat i podatków ekologicznych. Środki pochodzące z tego typu podatków i opłat mogą zostać przeznaczone na specyficznie wyodrębnione cele ekologiczne, lecz mogą też (całkowicie lub chociaż częściowo) zwiększać ogół dochodów budżetowych i wówczas niekoniecznie będą przeznaczone na ochronę środowiska. Według Walczaka (2010: 432) obowiązujące w XX i XXI stuleciu podatki ekologiczne coraz częściej są wykorzystywane do gromadzenia środków budżetowych, z których finansowane są zachęty w postaci ulg i obniżek podatków dla producentów wyrobów oszczędzających zużycie zasobów naturalnych i środowiska. Najbardziej złożoną formą ekologizacji systemu podatkowego jest ekologiczna reforma podatkowa niewystępująca w polskim systemie podatkowym. Obowiązujące podatki niestety nie stanowią systemu logicznie powiązanych ze sobą danin ekologicznych i podatków tradycyjnych, który kompleksowo sprzyjałby ochronie środowiska naturalnego i zdrowia ludzkiego (Cieślukowski, 2019: 172). Przesłanki te skłaniają do podjęcia przeglądu podatków w Polsce pod kątem rozwiązań proekologicznych w zakresie metody drugiej (ulgi podatkowe zachęcające do inwestycji proekologicznych).

Celem artykułu jest charakterystyka i ogólna ocena preferencji w podatku dochodowym dostępnych dla podmiotów podejmujących działania chroniące środowisko. Podstawowe przywileje w podatku dochodowym są dostępne w formie ulg. W Polsce katalog wspomnianych preferencji jest względnie wąski. Wśród nielicznych przywilejów podatkowych znajdują się jednak rozwiązania, które mogą być zastosowane przez podmioty skłonne do realizacji zielonych inwestycji. Podjęta problematyka stanowi dla czytelnika źródło wiedzy na temat tego, jak legalnie obniżyć zobowiązania podatkowe, jednocześnie chroniąc środowisko. Jako metodę badawczą przyjęto analizę literatury przedmiotu i materiału normatywnego.

Ulgi podatkowe „zachęcające” osoby fizyczne i prawne do realizacji zielonych inwestycji

System podatkowy poprzez realizację celu fiskalnego zasila budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego, z których uzyskane środki kolejno można przeznaczać na realizację zadań proekologicznych. Z drugiej strony zadania te są czasem powierzone podmiotom gospodarczym, gdy system fiskalny oferuje w wybranych obszarach ulgi podatkowe. Niektóre preferencje podatkowe mogą być na tyle atrakcyjne, by zachęcały przedsiębiorstwa i gospodarstwa domowe do przeznaczania swoich środków na inwestycje ekologiczne. Występujące w zakresie podatku dochodowego preferencje służące ochronie środowiska (proekologiczne ulgi podatkowe) mogą dotyczyć:

- podmiotu,
- przedmiotu,
- podatku lub podstawy opodatkowania.

W przypadku „podmiotu” i „przedmiotu” preferencje są wyrażane przede wszystkim w formie zwolnień podatkowych, czyli wyłączeń z obowiązku podatkowego, natomiast w obszarze podatku lub podstawy opodatkowania zasadnicze znaczenie mają odliczenia podatkowe. Zwolnienia i odliczenia są szczególnym rodzajem korekt, które ogólnie nazywa się ulgami podatkowymi. Definicja legalna tych pojęć znajduje się w Ordynacji podatkowej. Według ustawy ulga podatkowa to przewidziane w przepisach prawa podatkowego zwolnienia, odliczenia, obniżki lub zmniejszenia, których zastosowanie powoduje obniżenie podstawy opodatkowania lub wysokości podatku z wyjątkiem obniżenia kwoty podatku należnego o kwotę podatku naliczonego, w rozumieniu przepisów o podatku od towarów i usług, oraz innych odliczeń stanowiących element konstrukcji tego podatku (art. 3. ust. 6 Ordynacji podatkowej). Ulgi podatkowe mogą być związane z określoną cechą lub kilkoma określonymi cechami podmiotu opodatkowania albo przedmiotu opodatkowania (Dolata, 1999: 70). Przykładem są kwestie ekologii i ochrony środowiska naturalnego.

Ulgi podatkowe dotyczące podmiotu

Podmiot opodatkowania stanowi istotny element konstrukcji każdego podatku. Pojęcie „podmiot opodatkowania” występujące wielokrotnie w ustawach podatkowych (np. ustawa o zryczałtowanym podatku dochodowym, ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawa Ordynacja podatkowa) nie posiada bezpośredniej definicji legalnej. Podmiotem jest osoba fizyczna lub prawna bądź jednostka nieposiadająca osobowości prawnej,

podlegająca obowiązkowi podatkowemu (Wernik, 2014: 54). Z Ordynacji podatkowej można wywnioskować, że podmiotem podatku jest podatnik. Ustawa wskazuje, że podatnikiem jest osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, podlegająca na mocy ustaw podatkowych obowiązkowi podatkowemu (art. 7. § 1 Ordynacji podatkowej). Definicja ta jest zgodna z ekonomicznym punktem widzenia podmiotu podatku, gdyż to właśnie podatnik bezpośrednio ponosi ciężar finansowy świadczenia podatkowego. W szerokim ujęciu określenie podmiotu nie ogranicza się wyłącznie do podatnika. W obszarze biernych podmiotów można wyróżnić: podatnika, płatnika (osobę zobowiązaną do obliczenia, pobrania i odprowadzenia podatku, np. płatnik VAT) oraz inkasenta (osobę zobowiązaną do pobrania i odprowadzenia podatku, np. sołtys). Z kolei w obszarze czynnych podmiotów znajdują się organy władzy i administracji państwowej, które ustalają oraz pobierają podatek. Występujące w zakresie podatku dochodowego preferencje służące ochronie środowiska i dotyczące podmiotu w wymiarze ekonomicznym (podatnika) dzieli się na: obiektywne wynikające z ustawy i subiektywne wynikające z decyzji urzędników. W pracy uwaga jest skoncentrowana na przesłankach obiektywnych.

Preferencje podmiotowe związane z finansowaniem zielonej przyszłości nie występują w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych. Wśród osób prawnych są natomiast przewidziane pewne przywileje dla bardzo nielicznej grupy podatników. Zwolnienia podmiotowe z podatku dochodowego są przewidziane w rozdziale 1 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych. Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 4a–4c zwalnia się od podatku: Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, z wyłączeniem działalności gospodarczej, o której mowa w art. 240 ust. 6 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (Dz.U. z 2023 r. poz. 1478, 1688, 1890, 1963 i 2029). Wśród zadań realizowanych przez wymienione podmioty znajdują się np. kwestie ochrony środowiska naturalnego. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oferuje pożyczki, dotacje oraz inne formy dofinansowania projektów realizowanych m.in. przez samorządy, przedsiębiorstwa, podmioty publiczne, organizacje społeczne, a także osoby fizyczne (NFOŚiGW, b.d., a). Powszechnie znanymi programami i projektami realizowanymi przez NFOŚiGW są „Mój Prąd” i „Czyste Powietrze”. W Polsce wspólnie z NFOŚiGW system finansowania ochrony środowiska tworzy 16 funduszy wojewódzkich. Podmioty te często ze sobą współpracują, są jednak niezależne, posiadają odrębne budżety, własne plany działań oraz innych zwierzchników (NFOŚiGW, b.d., b). Z kolei Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie zajmuje się m.in. zarządzaniem środowiskiem wodnym.

Ulgi podatkowe dotyczące przedmiotu

Istotnym elementem konstrukcji każdego podatku jest nie tylko podmiot, ale też przedmiot podatku określany w ustawach o podatku dochodowym od osób fizycznych (u.p.d.o.f.) i o podatku dochodowym od osób prawnych (u.p.d.o.p.) jako dochód. Według ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych opodatkowaniu podatkiem dochodowym podlegają wszelkiego rodzaju dochody (art. 9 ust. 1 u.p.d.o.f.). Podobnie według ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, przedmiotem opodatkowania podatkiem dochodowym jest dochód stanowiący sumę dochodu osiągniętego z zysków kapitałowych oraz dochodu osiągniętego z innych źródeł przychodów (art. 7. ust. 1 u.p.d.o.p.). W szerokim ujęciu określenie przedmiotu opodatkowania nie ogranicza się tylko do wartości dochodu. Przedmiotem podatku są zjawiska, zdarzenia i rzeczy lub stan faktyczny, lub prawny, z którymi prawo łączy powstanie obowiązku podatkowego (Dolata, 1999: 69). Są to wszelkiego rodzaju zdarzenia powodujące konieczność zrealizowania zobowiązania fiskalnego. Niektóre zdarzenia (np. dochód) mogą być preferencyjnie traktowane ze względu na pewne cechy pożądane społecznie (np. ochrona środowiska). Preferencje służące ochronie środowiska i dotyczące zwolnień dla określonego przedmiotu opodatkowania znajdują się w podatku dochodowym zarówno od osób fizycznych (PIT), jak i od osób prawnych (CIT).

W podatku dochodowym od osób fizycznych katalog zwolnień przedmiotowych znajduje się w rozdziale 3 ustawy. Wśród zwolnień ustawodawca przewidział kilka kategorii dochodów związanych z kwestiami środowiskowymi. Zgodnie z art. 21 ust. 1 pkt 129a u.p.d.o.f. wolne od podatku są świadczenia, w szczególności dotacje oraz kwoty umorzonych pożyczek, otrzymane ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej lub wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej, na przygotowanie dokumentacji oraz realizację przedsięwzięcia. Przykładami programów realizowanych przez WFOŚiGW z zakresu termomodernizacji są wspomniane już „Czyste Powietrze”, „Mój Prąd”, „Moje Ciepło”. Dotacje udzielone z tych programów korzystają ze zwolnienia od podatku dochodowego, a podatnik nie jest zobowiązany wykazać w zeznaniu rocznym kwot otrzymanego dofinansowania. Ten rodzaj zwolnienia z PIT jest realnym wsparciem w finansowaniu zielonych inwestycji. Osoby fizyczne mogą nie tylko uzyskać środki pieniężne na realizację ekologicznych projektów, lecz także uzyskane środki nie podlegają opodatkowaniu (dotacja w pełni może zostać przekazana na inwestycję). Inny przykład zwolnienia przedmiotowego jest zamieszczony w art. 21 ust. 148a u.p.d.o.f., zgodnie z którym wolne od podatku są kwoty otrzymane od podmiotów zobowiązanych, o których mowa w art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 20 maja 2016 r.

o efektywności energetycznej (Dz.U. z 2024 r. poz. 1047 i 1946), w wyniku realizacji programów dofinansowań, o których mowa w art. 15a tej ustawy. Beneficjenci wybranych przez ustawodawcę programów dofinansowań są więc zwolnieni z podatku od otrzymanych środków na realizację przedsięwzięć służących poprawie efektywności energetycznej.

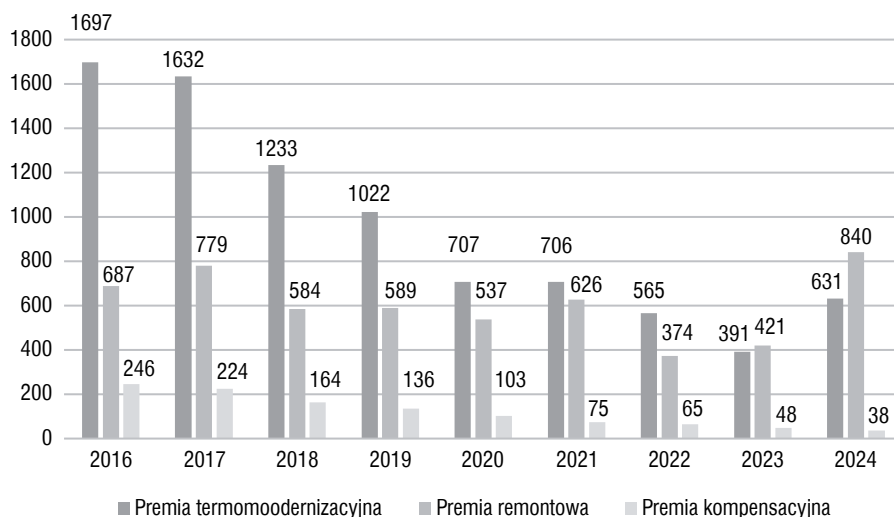
Kolejne zwolnienie z PIT dotyczy niektórych środków uzyskanych na realizację przedsięwzięć termomodernizacyjnych. Zgodnie z art. 21 ust. 1 pkt 133 wolne od podatku dochodowego są: premia termomodernizacyjna, premia remontowa i premia kompensacyjna, uzyskane na podstawie ustawy o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków. Benefity te mogą być dla niektórych podmiotów atrakcyjnym źródłem dofinansowania inwestycji, lecz korzystanie z nich wymaga przedstawienia wielu dokumentów i poniesienia kosztu audytu (w przypadku premii termomodernizacyjnej i remontowej). Premia termomodernizacyjna przysługuje inwestorowi na spłatę części kredytu zaciągniętego na przedsięwzięcie termomodernizacyjne w przypadku spełnienia wymogów określonych w art. 3 ust. 1 (ustawy o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków) dotyczących np. zmniejszenia zapotrzebowania na energię, zmniejszenia strat energii i kosztów pozyskania ciepła. Preferencja jest dostępna dla ściśle określonej grupy podmiotów. Przysługuje w szczególności: gminom, spółdzielniom mieszkaniowym, towarzystwom budownictwa społecznego (TBS), społecznym inicjatywom mieszkaniowym (SIM), wspólnotom mieszkaniowym i właścicielom domów jednorodzinnych (Ministerstwo Rozwoju i Technologii). Wartość premii termomodernizacyjnej wynosi 26% kosztów przedsięwzięcia termomodernizacyjnego (w ściśle określonych przypadkach może zostać zwiększona), lecz co najmniej 50% finansowania przedsięwzięcia termomodernizacyjnego musi pochodzić z kredytu. Inwestor powinien posiadać znaczną wartość środków na realizację przedsięwzięcia, gdyż premia jest wypłacana dopiero po zakończeniu inwestycji jako spłata części kredytu.

Z kolei premia remontowa dotyczy budynków wielorodzinnych, których użytkowanie rozpoczęto co najmniej 40 lat (lub w ściśle określonych przypadkach 20 lat) przed dniem złożenia wniosku o przyznanie premii remontowej. Premia przysługuje inwestorowi na spłatę części kredytu zaciągniętego na realizację przedsięwzięcia remontowego w przypadku spełnienia wymogów określonych w art. 7 ust. 1 (ustawy o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków) dotyczących np. zmniejszenia zapotrzebowania na energię do ogrzewania i podgrzewania wody użytkowej. Preferencja jest dostępna dla ściśle określonej grupy podmiotów. O premię remontową mogą ubiegać się osoby fizyczne, wspólnoty mieszkaniowe, spółdzielnie mieszkaniowe, towarzystwa budownictwa

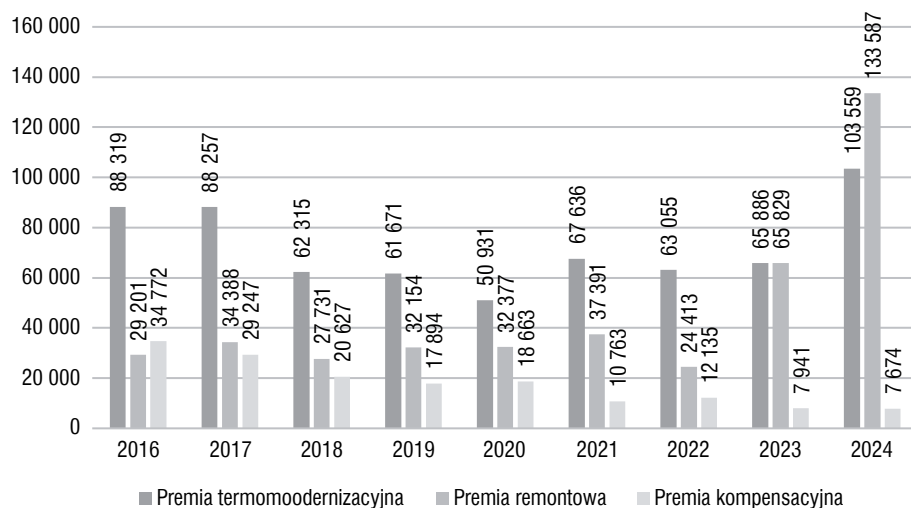
społecznego, społeczne inicjatywy mieszkaniowe i jednostki samorządu terytorialnego (Ministerstwo Rozwoju i Technologii). Kwota premii stanowi 25% wartości przedsięwzięcia remontowego, lecz co najmniej 50% finansowania przedsięwzięcia termomodernizacyjnego musi pochodzić z kredytu. Podobnie jak w przypadku premii termomodernizacyjnej, inwestor powinien posiadać środki na realizację przedsięwzięcia, gdyż premia jest wypłacana po zakończeniu inwestycji jako spłata części kredytu. Dodatkowo premia remontowa nie może być przeznaczana na prace określone w art. 8 ustawy o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków.

Z kolei premia kompensacyjna dotyczy kosztów przedsięwzięcia remontowego i remontu budynku określonego w art. 10 ust. 1 ustawy o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków. Wartość premii jest zależna od wielu parametrów, np. rodzaj inwestora, koszt przedsięwzięcia, powierzchnia użytkowa lokalu. Zasady ustalenia kwoty premii określa art. 11 i art. 11a tejże ustawy. Preferencja ta przysługuje inwestorom finansującym przedsięwzięcie zarówno z środków własnych, jak i z kredytu i kredytu z premią remontową. W ostatnich latach spośród wymienionych rodzajów premii najwięcej beneficjentów uzyskały premia termomodernizacyjna i remontowa. W latach 2016–2024 można zauważyć stopniowe zmniejszenie się liczby przyznawanych premii (rysunek 1) przy równoczesnym wzroście przyznawanych kwot dofinansowania (rysunek 2).

Rysunek 1. Liczba przyznanych premii w latach 2016–2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BGK.

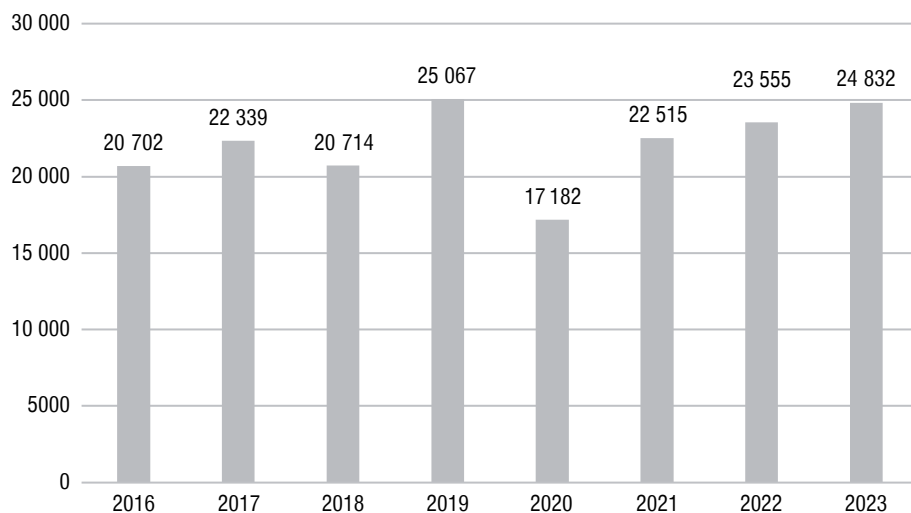
Rysunek 2. Kwota przyznanych premii w latach 2016–2024 (tys. PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BGK.

W podatku dochodowym od osób prawnych katalog zwolnień przedmiotowych znajduje się w rozdziale 4 ustawy. Zwolnieni z całości lub części podatku dochodowego od osób prawnych mogą być podatnicy, których celem statusowym jest ochrona środowiska i którzy przeznaczają uzyskiwane dochody na tę działalność. Pełne zwolnienie z podatku dochodowego od osób prawnych przysługuje w przypadku przeznaczania całości uzyskanych dochodów na realizację preferowanej działalności statutowej. Zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 4 u.p.d.o.p. wolne od podatku są dochody podatników, z zastrzeżeniem ust. 1c, których celem statutowym jest działalność naukowa, naukowo-techniczna, oświatowa, w tym również polegająca na kształceniu studentów, kulturalna, w zakresie kultury fizycznej i sportu, ochrony środowiska, wspierania inicjatyw społecznych na rzecz budowy dróg i sieci telekomunikacyjnej na wsi oraz zaopatrzenia wsi w wodę, dobroczynności, ochrony zdrowia i pomocy społecznej, rehabilitacji zawodowej i społecznej inwalidów oraz kultu religijnego – w części przeznaczonej na te cele. Podmiot, oprócz przyjmowania celów statutowych spośród wymienionych w przytoczonym przepisie (np. ochrona środowiska), może przyjmować także inne priorytety, co nie skutkuje utratą prawa do stosowania zwolnienia z opodatkowania. Prawo do zwolnienia ma także podmiot, którego choćby ubocznym celem statutowym jest ochrona środowiska, a obok tego realizuje jeszcze inne cele (nieuprawniające do zwolnienia); zauważyć jednak trzeba, że cele uzasadniające zwolnienia (tutaj: ochrona środowiska) powinny być jednoznacznie wyrażone w statucie (Bartosiewicz, b.d.: 2).

Warto też zaznaczyć, że ustawodawca szeroko rozumie określenie „przeznaczenie” dochodów na cele statusowe znajdujące się w art. 17 ust. 1 pkt 4 u.p.d.o.p. Przepisy nie wymagają, żeby dochody zostały wydatkowane na cele statutowe we współmierzonym okresie sprawozdawczym. Wystarczające wydaje się samo „zadeklarowanie” chęci przeznaczenia dochodu na ściśle określone cele w przyszłości i wykazanie kwoty w zeznaniu rocznym. Z preferencji tej nie może natomiast skorzystać podmiot w przypadku uzyskiwania dochodów określonych w art. 17 ust. 1a u.p.d.o.p. oraz podatnicy wymienieni w art. 17 ust. 1c u.p.d.o.p. Liczba podatników korzystających ze zwolnienia dochodów na cele statusowe w ostatnich latach utrzymuje się na relatywnie stabilnym poziomie (rysunek 3). W danych ministerstwa brak jednak informacji, ile spośród tych podmiotów przeznacza swoje dochody na cele statutowe w zakresie ochrony środowiska.

Rysunek 3. Liczba podatników korzystająca z zwolnienia od podatku na podstawie art.17 ust.1 pkt 4 ustawy w części przeznaczzonej na cele statutowe w latach 2016–2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.podatki.gov.pl (24.02.2025).

Kolejnym przykładem zwolnienia z podatku CIT na podstawie art. 17 ust. 1 pkt 60 u.p.d.o.f. są świadczenia, w szczególności dotacje oraz kwoty umorzonych pożyczek, otrzymane ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na cele, o których mowa w art. 401c ust. 9c pkt 1–12 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska. Beneficjenci otrzymanych dotacji mogą korzystać ze zwolnienia, gdy dofinansowanie dotyczy np. wytwarzania biokomponentów, budowy rozbudowy infrastruktury dla dystrybucji lub sprzedaży

spężonego gazu ziemnego (CNG) lub skroplonego gazu ziemnego (LNG). Podobnie jak w przypadku osób fizycznych, zwolnienie to wydaje się realnym wsparciem w finansowaniu zielonych inwestycji.

Ulgi podatkowe dotyczące podatku lub podstawy opodatkowania

Wreszcie występujące w zakresie podatku dochodowego preferencje służące ochronie środowiska mogą bezpośrednio dotyczyć podstawy naliczania podatku. Podstawa opodatkowania to przedmiot podatku określony jednoznacznie co do wartości (Dolata, 1999: 69). W podatku dochodowym podstawą opodatkowania jest zwykle dochód lub przychód, nierzadko pomniejszony jeszcze o pewne preferencje (ulgi podatkowe). Trzeba rozróżnić – choć nie odnosi się to do wszystkich podatków – wstępne ustalenie podstawy opodatkowania oparte na faktycznej kwantyfikacji zdarzenia stanowiącego przedmiot podatku od podstawy opodatkowania skorygowanej o przewidziane w prawie podatkowym odliczenia (Wernik, 2014: 55). Efektem zastosowania odliczeń jest zmniejszenie wartości podatku dochodowego. Występujące odliczenia są dostępne w zakresie dwóch poziomów. Pierwszy to odliczenia od dochodu powodujące obniżenie podstawy opodatkowania, natomiast drugi to odliczenia od podatku. Umieszczenie odliczeń w uproszczonej procedurze ustalania podatku dochodowego (PIT i CIT – nie dotyczy estońskiego CIT) znajduje się na rysunku 4. Odliczenia od podstawy opodatkowania mogą spowodować „przejście” do niższego progu podatkowego na skali podatkowej i pośrednio przyczyniają się do zmniejszenia podatku należnego (mniej niż proporcjonalnie), z kolei odliczenia od podatku bezpośrednio wpływają na zmniejszenie wartości należnego podatku.

Rysunek 4. Podstawa opodatkowania, podatek należny i odliczenia podatkowe

dochód
– odliczenia od dochodu
= podstawa opodatkowania
* stawka podatku
= podatek należny
– odliczenia od podatku
= podatek należny po odliczeniach

Źródło: opracowanie własne.

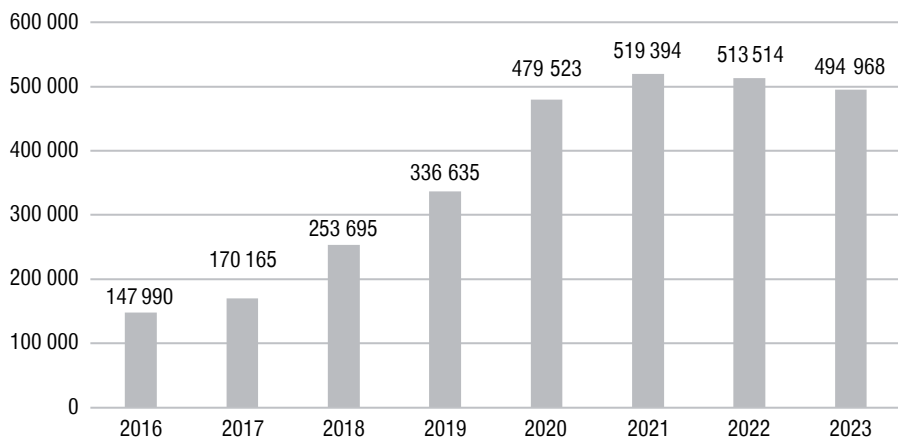
W Polsce jest niewiele odliczeń podatkowych dotyczących preferencyjnego traktowania podmiotów podejmujących działania proekologiczne. W zakresie podatku dochodowego preferencje służące ochronie środowiska są dostępne wyłącznie w formie odliczeń od dochodu i znajdują się w podatku dochodowym zarówno od osób fizycznych, jak i od osób prawnych.

Wśród odliczeń podatkowych od dochodu (lub przychodu), które osoba fizyczna może rozliczyć w zeznaniu rocznym, znajdują się darowizny przekazane na cele pożytku publicznego. Rozwiązanie jest dostępne dla osób uzyskujących dochody opodatkowane na skali podatkowej lub zryczałtowanym podatkiem dochodowym. Zgodnie z art. 26 ust. 1 pkt 9 lit. a u.p.d.o.f. podstawę opodatkowania stanowi dochód po odliczeniu kwot darowizn przekazanych organizacjom realizującym cele pożytku publicznego w sferze zadań publicznych. Wśród tych podmiotów znajdują się m.in. organizacje realizujące zadania w zakresie ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego (art. 4 ust. 1 pkt 18 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie). Warunkiem stosowania ulgi jest udokumentowanie przekazania darowizny, zamieszczenie w zeznaniu rocznym informacji o kwocie dokonanego odliczenia i danych identyfikujących obdarowanego (w załączniku PIT/O).

Wartość odliczenia podlega limitowaniu. Kwota odliczenia wszystkich darowizn w danym roku podatkowym nie może przekroczyć 6% dochodu podatnika. Nieodliczonej kwoty nie można rozliczać w kolejnych latach. Jeżeli wartość przekazanych darowizn jest mniejsza niż dochód (w skali podatkowej) lub przychód (w ryczałcie od przychodów ewidencjonowanych), nieodliczona w danym roku podatkowym kwota nie może być odliczana w kolejnych latach. Liczba podatników przekazująca darowizny organizacjom prowadzącym działalność pożytku publicznego w sferze zadań publicznych realizującym te cele, o których mowa w art. 26 ust. 1 pkt 9 lit. a u.p.d.o.f., w ostatnich latach utrzymuje się na poziomie około 500 000 (rysunek 5). Brak jednak danych dotyczących liczby darowizn przekazanych wyłącznie dla organizacji realizujących zadania w zakresie ekologii.

Niektóre odliczenia dostępne dla podatników są nazywane określeniem „ulga”. Przykładem odliczenia od dochodu (lub przychodu przypadku ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych) jest tzw. ulga termomodernizacyjna, dostępna dla podatników opodatkowanych na zasadach ogólnych, podatkiem liniowym oraz ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych. Uga podatkowa przysługuje zarówno osobom nieprowadzącym działalności, jak i prowadzącym działalność gospodarczą. Podstawowe warunki uprawniające do stosowania tego przywileju są określone w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych (art. 26h) i ustawie o zryczałtowanym podatku dochodowym (art. 11 ust. 1).

Rysunek 5. Liczba podatników przekazujących darowizny na podstawie z art. 26 ust. 1 pkt 9 lit. a u.p.d.o.f. w latach 2016–2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.podatki.gov.pl (24.02.2025).

Zgodnie z art. 26h ust. 1. u.p.d.o.f. podatnik będący właścicielem lub współwłaścicielem budynku mieszkalnego jednorodzinnego ma prawo odliczyć od podstawy obliczenia podatku, ustalonej zgodnie z art. 26 ust. 1 lub art. 30c ust. 2, wydatki poniesione w roku podatkowym na materiały budowlane, urządzenia i usługi, związane z realizacją przedsięwzięcia termomodernizacyjnego w tym budynku, określone w przepisach wydanych na podstawie ust. 10, które zostaną zakończone w okresie 3 kolejnych lat, licząc od końca roku podatkowego, w którym poniesiono pierwszy wydatek. Za moment poniesienia wydatku uważa się dzień wystawienia faktury (ma to szczególne znaczenie dla tzw. kosztów ponoszonych na przełomie roku).

Wydaje się, że ulga termomodernizacyjna jest powszechnie znana wielu podatnikom, lecz ze względu na specyfikę niektórych wymogów warto przyrzeć się szczegółowo warunkom ustalonym przez ustawodawcę odnośnie do prawa do jej stosowania. Problematykę w stosowaniu ulgi termomodernizacyjnej potwierdzają liczne wnioski podatników o wydanie interpretacji indywidualnej, dodatkowo niektóre wydane interpretacje zostały zmienione przez dyrektora Krajowej Administracji Skarbowej. Część wątpliwości mogą wyjaśnić objaśnienia przepisów wydane przez Ministerstwo Finansów (2023).

Po pierwsze, warunkiem stosowania ulgi termomodernizacyjnej jest rozpoczęcie przedsięwzięcia termomodernizacyjnego na posiadanym (w całości lub części) budynku mieszkalnym jednorodzinnym (budynku oddanym do użytkowania, użytkowanym). Pojęcia „przedsięwzięcie termomodernizacyjne” i „budynek mieszkalny jednorodzinny” są sprecyzowane w art. 5a pkt 18b-c u.p.d.o.f. Budynek nie musi być wyłącznie przeznaczony na cele mieszkalne. W pewnych przypadkach z ulgi mogą

skorzystać właściciele (również w zakresie współwłasności w częściach ułamkowych niezależnie od wielkości udziałów) budynków mieszkalno-użytkowych. Dopuszcza się wydzielenie nie więcej niż dwóch lokali mieszkalnych albo jednego lokalu mieszkalnego i lokalu użytkowego o powierzchni całkowitej nieprzekraczającej 30% powierzchni całkowitej budynku (art. 3 pkt 2a ustawy Prawo budowlane). Budynek nie musi być „formalnie” oddany do użytkowania. Wystarczy, by podatnik posiadał dowód, z którego będzie wynikało, że budynek mieszkalny jednorodzinny spełnia swoją funkcję mieszkalną, np. wpis w dzienniku budowy.

Po drugie, koszty, które można rozliczać w ramach ulgi, są ściśle określone w Rozporządzeniu Ministra Inwestycji i Rozwoju w sprawie określenia wykazu rodzajów materiałów budowlanych, urządzeń i usług związanych z realizacją przedsięwzięć termomodernizacyjnych. Nie wszystkie inwestycje modernizacyjne mogą być rozliczane w ramach ulgi podatkowej. Przykładem jest wymiana szyb w oknach przyczyniająca się do ograniczenia strat ciepła. W katalogu kosztów określonych w Rozporządzeniu znajduje się wymiana stolarki okiennej (całego okna), dlatego wymiana wyłącznie szyb nie może być rozliczana przez podatnika. Dodatkowo warto wspomnieć, że wydatki znajdujące się w katalogu, lecz związane z nadbudową części budynku (np. wykonanie nowej konstrukcji dachu) nie uprawniają do stosowania ulgi. Przykładem jest interpretacja indywidualna dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej (sygnatura 0113-KD IPT2-2.4011.891.2024.2. EC). Od 1 stycznia 2025 r. katalog kosztów uległ pewnemu rozszerzeniu na podstawie Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Technologii zmieniającego rozporządzenie w sprawie określenia wykazu rodzajów materiałów budowlanych, urządzeń i usług związanych z realizacją przedsięwzięć termomodernizacyjnych. Dodano np. zakup i montaż magazynów energii, drzwi zewnętrznych, magazynu ciepła oraz infrastruktury niezbędnej do ich funkcjonowania. Niektóre wydatki zostały jednak wyłączone z katalogu, np. kocioł gazowy, kocioł olejowy, zbiornik na gaz lub olej.

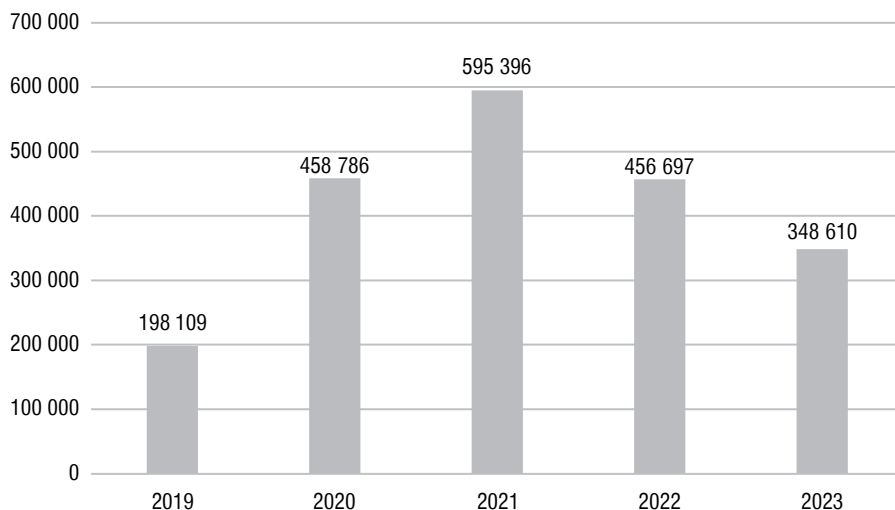
Kolejnym warunkiem stosowania ulgi termomodernizacyjnej jest to, żeby przedsięwzięcie było zakończone w ciągu 3 lat. Przykładowo, prace rozpoczęte w 2025 r. powinny być zakończone do 31 grudnia 2028 r. W przypadku niedotrzymania terminu podatnik będzie zobowiązany zwrócić ulgę poprzez doliczenie do dochodu (lub przychodu) kwot uprzednio odliczonych. Maksymalna wartość odliczenia dla wszystkich zrealizowanych przedsięwzięć termomodernizacyjnych wynosi 53 000 PLN (brutto – jeżeli nabywca nie odliczył podatku VAT). W przypadku małżonków limit 53 000 PLN przysługuje każdej osobie (nawet na wspólną nieruchomość). Łączna wartość odliczenia dla małżonków wynosi więc 106 000 PLN. Dokumentem potwierdzającym poniesienie wydatku jest faktura wystawiona przez podatnika podatku od towarów i usług niekorzystającego ze zwolnienia od tego podatku. Nie można zatem

odliczać kosztów dokumentowanych fakturą wystawioną przez podatnika zwolnionego z VAT, paragonem, rachunkiem, lub umową cywilnoprawną.

W ramach ulgi termomodernizacyjnej nie można rozliczać wydatków w części zwróconej podatnikowi (np. poprzez dotację) oraz rozliczonych w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. Kwotę ulgi należy wykazać w deklaracji rocznej i załączniku PIT/O w roku, w którym poniesiono wydatki. W przypadku, gdy kwota odliczenia nie ma pokrycia w uzyskanym rocznym dochodzie (lub przychodzie), można nieodliczoną część rozliczyć w kolejnych 6 latach, licząc od końca roku, w którym poniesiono pierwszy wydatek. Podatnik nie może dowolnie decydować, w którym roku rozliczy ulgę, zasadnicza jest data poniesienia wydatku. W kolejnych latach można odliczyć wyłącznie część wydatków, która nie miała pokrycia w dochodzie (lub przychodzie). Wśród warunków uprawniających do stosowania ulgi podatkowej nie ma natomiast wymogu przeprowadzenia audytu energetycznego lub termomodernizacyjnego.

Wprowadzona w 2019 r. ulga termomodernizacyjna w pierwszym roku funkcjonowania stanowiła przedmiot odliczeń w zeznaniach rocznych u wielu podatników (rysunek 6). W kolejnych latach można zauważyć znaczny wzrost zarówno liczby osób korzystających z tej preferencji podatkowej, jak i kwoty odliczeń (rysunek 7).

Rysunek 6. Liczba podatników stosujących ulgę termomodernizacyjną w latach 2019–2023

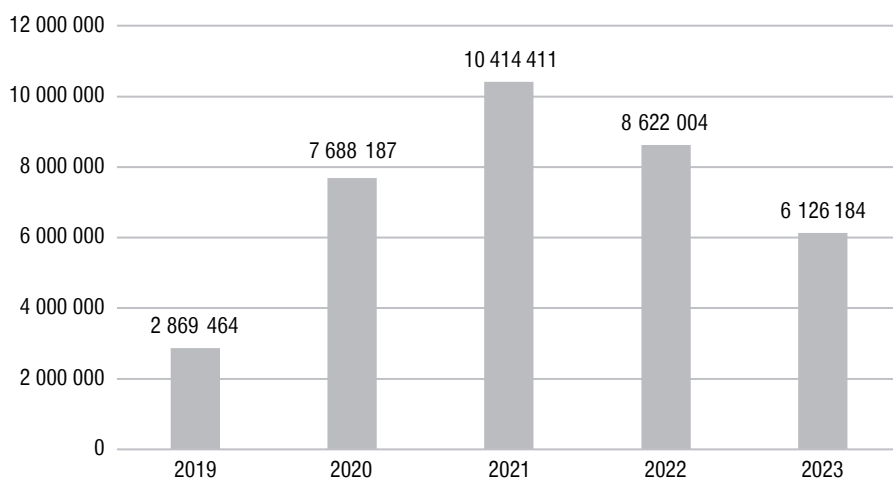

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.podatki.gov.pl (28.02.2025).

Średnia kwota odliczenia przypadająca na jednego podatnika od 2021 r. przyjmuje relatywnie stałą wartość. W latach 2022–2023 zmniejszyła się jednak liczba

podatników korzystających z ulgi termomodernizacyjnej. W związku z tym ustawodawca powinien rozważyć wprowadzenie rozwiązań zachęcających podatników do decydowania się na realizację inwestycji proekologicznych. Warto rozważyć waloryzację kwoty limitu odliczenia, poszerzenie katalogu przedsięwzięć termomodernizacyjnych (w rozporządzeniu brak wielu wydatków potencjalnie poprawiających efektywność energetyczną budynków, np. turbina wiatrowa) oraz poszerzenie kategorii beneficjentów (np. włączenie właścicieli domów będących w trakcie budowy, lub rozbudowy).

Rysunek 7. Kwota odliczeń podatników stosujących ulgę termomodernizacyjną w latach 2019–2023 (tys. PLN)

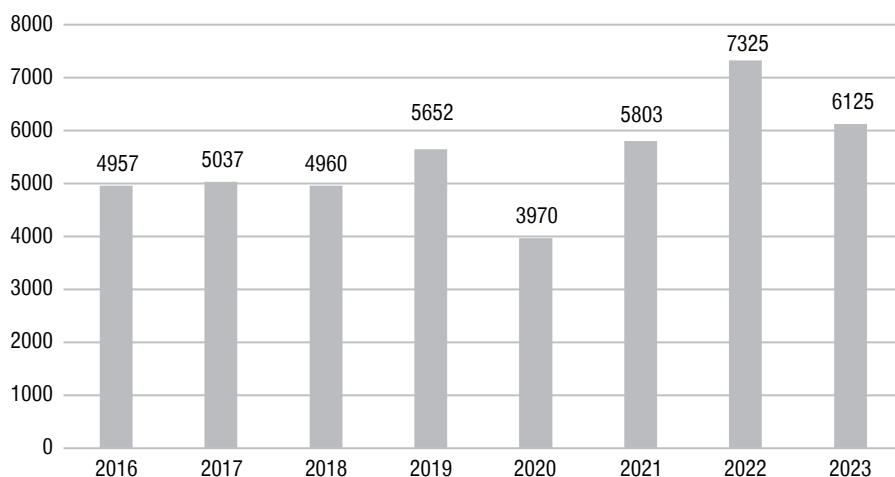
Źródło: opracowanie własne na podstawie www.podatki.gov.pl (28.02.2025).

Z kolei wśród odliczeń podatkowych od dochodu dla osób prawnych (podobnie jak dla osób fizycznych) znajdują się darowizny przekazane na rzecz organizacji prowadzących działalność pożytku publicznego. Zgodnie z art. 18 ust. 1 pkt 1 u.p.d.o.p. podstawę opodatkowania stanowi dochód po odliczeniu darowizn przekazanych na cele określone w art. 4 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, organizacjom, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 tej ustawy, lub równoważnym organizacjom określonym w przepisach regulujących działalność pożytku publicznego. Wśród tych podmiotów znajdują się m.in. organizacje realizujące zadania w zakresie ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego (art. 4 ust. 1 pkt 18 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie).

Warunkiem stosowania ulgi jest udokumentowanie przekazania darowizny oraz zamieszczenie w zeznaniu rocznym informacji o kwocie dokonanego odliczenia

i danych identyfikujących obdarowanego (w załączniku CIT-8/O). Wartość odliczenia podlega limitowaniu. Kwota odliczenia wszystkich darowizn w danym roku podatkowym nie może przekroczyć 10% dochodu podatnika (jest większa niż dla podatnika podatku dochodowego od osób fizycznych). Warunki stosowania odliczenia wspomnianych darowizn przez osoby prawne są w niektórych obszarach bardziej rygorystyczne, w porównaniu do warunków uprawniających do stosowania ulgi przez osoby fizyczne. Przykładowo odliczeniu nie podlegają darowizny dla podmiotów wymienionych w art. 18 ust. 1a u.p.d.o.p. (np. dla osób fizycznych). Nie zaskakuje więc to, że liczba osób prawnych przekazujących w prezentowanym zakresie darowizny jest znacznie mniejsza niż osób fizycznych. W ostatnich latach liczba podatników CIT przekazująca darowizny organizacjom prowadzącym działalność pożytku publicznego utrzymuje się na poziomie poniżej 8000 (rysunek 8). Brak jednak danych dotyczących liczby darowizn przekazanych wyłącznie dla organizacji realizujących zadania w zakresie ekologii.

Rysunek 8. Liczba podatników przekazujących darowizny na podstawie z art. 18 ust. 1 pkt 1 u.p.d.o.p. w latach 2016–2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.podatki.gov.pl (28.02.2025).

Podsumowanie

Podatek dochodowy w Polsce w kontekście finansowania zielonych inwestycji stanowi istotne zagadnienie, które warto szczegółowo zgłębić. Środki zaoszczędzone przez podatników poprzez stosowanie niektórych rozwiązań występujących w podatku dochodowym mogą stanowić źródło finansowania zielonej przyszłości.

Szczególnym rodzajem preferencji, dostępnym dla podmiotów zarówno o niskich, jak i wysokich dochodach, są ulgi podatkowe. Przywilej stosowania ulg podatkowych może stanowić zachętę do działań proekologicznych zarówno wśród gospodarstw domowych, jak i przedsiębiorstw. Zestawienie ulg w podatku dochodowym w kontekście finansowania zielonych inwestycji zawiera tabela 2. Oceniając zakres stosowanych ulg podatkowych w kontekście ekologii, można zauważyć, że więcej rozwiązań jest dostępnych dla osób fizycznych, niż dla osób prawnych. Podatek dochodowy od osób prawnych w mniejszym stopniu niż podatek od osób fizycznych jest narzędziem realizacji polityki społecznej, stąd zmiany w tym podatku są zazwyczaj rzadsze, a ich skala jest bardziej ograniczona (Uchman, 2023: 171).

Tabela 2. Występujące w zakresie podatku dochodowego ulgi przyczyniające się do ochrony środowiska

Zwolnienie podmiotowe	
PIT (u.p.d.o.f.)	CIT (u.p.d.o.p.)
• brak	• art. 6 ust. 1 pkt 4a–4c Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie
Zwolnienia przedmiotowe	
PIT (u.p.d.o.f.)	CIT (u.p.d.o.p.)
• art. 21 ust. 1 pkt 129a świadczenia otrzymane ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej lub wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej • art. 21 ust. 148a kwoty otrzymane od podmiotów zobowiązanych, o których mowa w art. 10 ust. 2 ustawy o efektywności energetycznej • art. 21 ust. 1 pkt 133 uzyskana premia termomodernizacyjna, premia remontowa, premia kompensacyjna	• art. 17 ust. 1 pkt 60 świadczenia otrzymane ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej • art. 17 ust. 1 pkt 4 dochody podatników, których celem statutowym jest działalność w zakresie ochrony środowiska w części przeznaczonej na te cele
Odliczenia od dochodu	
PIT (u.p.d.o.f.)	CIT (u.p.d.o.p.)
• art. 26 ust. 1 pkt 9 lit a darowizny przekazane na cele pożytku publicznego • art. 26h ulga termomodernizacyjna	• art. 18 ust. 1 pkt 7 darowizny przekazane na cele pożytku publicznego

Źródło: opracowanie własne.

Wymienione w tabeli 2 zwolnienie podmiotowe wydaje się racjonalne i użyteczne z perspektywy ekologii. Dyskusyjne może być natomiast uznanie tej preferencji jako elementu świadomie prowadzonej polityki ochrony środowiska. Narodowy

Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, jako podmioty państwowe i samorządowe osoby prawne, należą do sektora finansów publicznych na podstawie art. 9 ustawy o finansach publicznych. Zwolnienie z podatku podmiotów należących do sektora finansów publicznych należy rzecz jasna wywodzić z fundamentalnych reguł rządzących finansami publicznymi, które czynią z tych podmiotów beneficjentów danin publicznych; idea ochrony środowiska naturalnego pozostaje w tym wypadku bez znaczenia (Goettel, 2015: 117).

Inaczej można ocenić zwolnienie przedmiotowe dla środków otrzymanych z NFOŚiGW lub WFOŚiGW. Preferencja podatkowa jest szczególnie atrakcyjna dla osób fizycznych, które mogą skorzystać z ulgi termomodernizacyjnej. W tym obszarze działania ustawodawcy są logiczne i spójne. Źródłem finansowania zielonych inwestycji mogą więc być zarówno środki otrzymane w formie dotacji (zwolnionej z podatku), jak i środki własne lub kredyt (które będą podatnikowi częściowo „oddane” dzięki rozliczeniu ulgi termomodernizacyjnej). Ulga termomodernizacyjna jest rozwiązaniem proekologicznym, z którego najczęściej korzystają podatnicy PIT. Warto jednak zauważyć zmniejszenie się liczby podmiotów korzystających z tej preferencji w latach 2022–2023. W związku z tym ustawodawca powinien rozważyć wprowadzenie rozwiązań zachęcających podatników do decydowania się na realizację inwestycji proekologicznych.

Pozostałe opisane w tabeli preferencje podatkowe nie są powszechnym źródłem finansowania zielonych inwestycji. Środki zaoszczędzone poprzez stosowanie tych rozwiązań w podatku dochodowym są przeznaczane na finansowanie działań chroniących środowisko, lecz przez znacznie mniejszą liczbę podmiotów niż np. w przypadku ulgi termomodernizacyjnej.

Warto zauważyć, że w Polsce jest relatywnie niewiele ulg podatkowych, które mogą stanowić bodziec do podejmowania decyzji proekologicznych. Oddziaływanie ekologiczne niektórych preferencji podatkowych jest przypadkowe i niekoniecznie świadczy o prowadzeniu świadomej polityki ochrony środowiska. Dziemianowicz (za: Bołtromiuk, 2021: 61) uważa, że polski system podatkowy zawiera ograniczoną liczbę narzędzi wspomagających ochronę środowiska; większość przepisów promujących działania ekologiczne sprawia wrażenie przypadkowości i braku spójności. Podobnie sugeruje Małecki (2011: 215), według którego obowiązujące w Polsce prawo podatkowe sprzyja korzystaniu ze stosunkowo niewielkiej liczby preferencji podatkowych służących ochronie środowiska; zresztą nie zostały one stworzone z myślą o realizacji celów polityki ekologicznej. Potwierdza to też Goettel (2015: 126), zauważając, iż nawet pobieżna analiza materiału normatywnego nie pozostawia wątpliwości, że ustawodawca podatkowy – gdy chodzi o stosowanie preferencji – znacznie większą

wagę przywiązuje do kreowania polityki prorodzinnej, socjalnej, czy też stymulującej procesy gospodarcze, niż do idei ochrony środowiska naturalnego. Polityki te są istotne i trudno kwestionować ich znaczenie, ale legislator powinien rozważyć wprowadzenie większej liczby preferencji podatkowych dla podmiotów proekologicznych. Przykładem są obligacje preferencyjne podatkowo (*Tax-Favored Bonds*). Subsydium podatkowo finansowanie, w szczególności obligacje uprzywilejowane podatkowo, zmniejszają koszty związane z dokonywaniem często kapitałochłonnych inwestycji w odnawialne źródła energii (Sherlock i Maguire, 2011).

W niektórych państwach rządowe zachęty fiskalne i podatkowe odgrywają kluczową rolę we wspieraniu innowacji w zakresie zielonych technologii i zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw (Shi i Ge, 2024). Doświadczenia wybranych państw członkowskich UE, a także symulacje naukowe dowodzą, że dobrze zaprojektowana reforma środowiskowa systemu podatkowego może przynieść korzyści netto dla środowiska, gospodarki i zdrowia ludzi (Jalinik et al., 2024: 19). Wdrożenie proekologicznych zachęt podatkowych może, oprócz poprawy kwestii ochrony środowiska, skutkować wzrostem innowacyjności i wyniku finansowego przedsiębiorstw. Wyniki badań naukowych dowodzą, że proekologiczne ulgi podatkowe mogą zachęcać do inwestowania w badania i rozwój (Whang et al., 2025). Zielone zniżki podatkowe zmniejszają ograniczenia finansowe przedsiębiorstw i osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej oraz wzmagają zrównoważony rozwój w ekologii.

Oświadczenie o wkładzie poszczególnych autorów

Autor potwierdza, że jest jedynym twórcą tego artykułu i zatwierdził go do publikacji.

Oświadczenie o konflikcie interesów

Autor deklaruje, że badanie zostało przeprowadzone przy braku jakichkolwiek powiązań komercyjnych lub finansowych, które można by zinterpretować jako potencjalny konflikt interesów.

Oświadczenie o etyce badawczej

Autor poświadcza, że opublikowane w tekście badania zostały przeprowadzone zgodnie z etyką badawczą afiliowanej uczelni.

Bibliografia

- Bartosiewicz, A. (b.d.) *Działania związane z ochroną środowiska oraz ochroną przyrody a ulgi i zwolnienia podatkowe*. Publikacje Elektroniczne ABC.
- BGK (Bank Gospodarstwa Krajowego) (2024). *Program TERMO*. https://www.bgk.pl/files/public/Pliki/Fundusze_i_programy/Programy/Program_TERMO/Dane_liczbowe_-_Program_TERMO_-_cały_2024.pdf (dostęp: 19.02.2025).
- Bołtromiuk, A. (2021). *Gospodarowanie na obszarach chronionych*. Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku.
- Cieślukowski, M. (2019). Ekologizacja systemu podatkowego. W: *Ewolucja roli podatków i systemów podatkowych we współczesnych gospodarkach* (157–174), J. Szołno-Koguc (red.). Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Dolata, S. (1999). *Podstawy wiedzy o podatkach i polskim systemie podatkowym*. Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.
- Goettel, A. (2015). Wybrane proekologiczne preferencje podatkowe, *Białostockie Studia Prawnicze*, 18: 113–128, <https://doi.org/10.15290/bsp.2015.18.09>.
- Interpretacja indywidualna Dyrektora KIS z 21.02.2025 r., sygnatura 0113-KDIPT2-2.4011.891. 2024.2. EC.
- Jalinik, M., Cieślukowski, M., Przybylska, J. (2024). Greening of the National Tax System, *Economics and Environment*, 90(3): 696, <https://doi.org/10.34659/eis.2024.90.3.696>.
- Małecki, P. (2011). Preferencje podatkowe w zakresie ochrony środowiska w polskim prawodawstwie, *Prace naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, 225: 213–227.
- Ministerstwo Finansów (2023). *Formy wsparcia przedsięwzięcia termomodernizacyjnego w podatku dochodowym os osób fizycznych*, Objaśnienia podatkowe z 30.03.2023 r.
- Ministerstwo Finansów. *Statystyki*. <https://www.podatki.gov.pl/cit/abc-cit/statystyki-cit/>, (24.02.2025).
- Ministerstwo Finansów. *Statystyki*. <https://www.podatki.gov.pl/pit/abc-pit/statystyki/>, (24.02.2025).
- Ministerstwo Rozwoju i Technologii, *Wspieranie termomodernizacji, remontów i OZE*. <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologie/termo> (dostęp: 19.02.2025).
- NFOŚiGW (Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej) (b.d. a). *Podstawowe informacje*, <https://www.gov.pl/web/nfosigw/podstawowe-informacje> (dostęp: 20.02.2025).
- NFOŚiGW (Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej) (b.d. b). *WFOŚiGW*, <https://www.gov.pl/web/nfosigw/wfosigw> (dostęp: 20.02.2025).
- Ogonowska, A. (2016). Ekologiczne aspekty w polskim systemie podatków. W: *System Podatkowy w Polsce jego rola i znaczenie w procesach gospodarowania* (263–277), W. Bożek (red.). Szczecin: Wydział Prawa i Administracji.
- Owsiak, S. (2017). *Finanse publiczne: Teoria i praktyka*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Ptak, M. (2010). Opłaty i podatki ekologiczne w krajach Unii Europejskiej, *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, 127: 74–88.

- Rozporządzenie Ministra Inwestycji i Rozwoju z 21.12.2018 r. w sprawie określenia wykazu rodzajów materiałów budowlanych, urządzeń i usług związanych z realizacją przedsięwzięć termomodernizacyjnych, Dz.U. z 2018 r. poz. 2489.
- Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Technologii z 19.12.2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie określenia wykazu rodzajów materiałów budowlanych, urządzeń i usług związanych z realizacją przedsięwzięć termomodernizacyjnych, Dz.U. z 2024 r. poz. 1943.
- Sherlock, M.F., Maguire, S. (2011). *Tax-favored Financing for Renewable Energy Resources and Energy Efficiency*. U.S. Energy Tax Policy.
- Shi, Y., Ge, J. (2024). The Role of Government Fiscal and Tax Incentives in Green Technology Innovation and Enterprise Development: Implications for Human Health and Hygiene, *Frontiers in Public Health*, 12: 1502856.
- Szołno-Koguc, J. (red.). (2019). *Ewolucja roli podatków i systemów podatkowych we współczesnych gospodarkach*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Uchman, J. (2023). *Polski Ład z perspektywy opodatkowania dochodów osób prawnych*. W: *Polski Ład a opodatkowanie dochodów. Ujęcie prawne, finansowe i ekonomiczne* (169–185), E. Małecka-Ziembińska (red.). Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. <https://doi.org/10.18559/978-83-8211-162-0/9>.
- Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, Dz.U. z 1992 r. nr 21 poz. 86 ze zm.
- Ustawa z 21 listopada 2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków, Dz.U. z 2008 r. nr 223 poz. 1459 ze zm.
- Ustawa z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Dz.U. z 2003 r. nr 96 poz. 873 ze zm.
- Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, Dz.U. z 1991 r. nr 80 poz. 350 ze zm.
- Ustawa z 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, Dz.U. z 2009 r. nr 157 poz. 1240 ze zm.
- Ustawa z 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa, Dz.U. z 1997 r. nr 137 poz. 926 ze zm.
- Ustawa z 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane Dz.U. z 2024 r. poz. 725 ze zm.
- Walczak, B. (2010). Podatki ekologiczne jako instrumenty polityki państwa w zakresie ochrony środowiska, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Ekonomiczne Problemy Usług*, 60: 424–433.
- Wang, H., Yang, J., Zhu, N. (2024). Does Tax Incentives Matter to Enterprises' Green Technology Innovation? The Mediating Role on R&D Investment, *Sustainability*, 16(14): 5902, <https://doi.org/10.3390/su16145902>.
- Wernik, A. (2014). *Finanse publiczne*. Warszawa: PWE.

